

The Role of Religious Beliefs in Predicting the Stability of Spouses' Relationships

ARTICLE INFO

Article Type
Research Article

Authors
Hassan Serajzadeh^{1*}

How to cite this article

Hassan Serajzadeh, The Role of Religious Beliefs in Predicting the Stability of Spouses' Relationships, *Islamic Life Style*. 2022; 6(2):520 - 527.

1. Faculty member, Family Studies Department, Research Institute of Islamic Sciences and Culture, Qom, Iran (Corresponding Author).

* Correspondence:

Address:
Phone:
Email: h.serajzadeh@isca.ac.ir

Article History

Received: 2022/07/16
Accepted: 2022/09/17

ABSTRACT

Purpose: A review of scientific reports during the last decade shows an increase in marital problems and an upward trend of divorce among Iranian couples. This research was conducted with the aim of predicting the stability of spouses' relationships based on religious beliefs.

Materials and Methods: The current research is descriptive-cross-sectional and of the type of correlational studies. All the couples of Tehran city in 1401 constituted the statistical population of this research, which were selected as a sample with the available sampling method of 250 couples who were willing to cooperate. Allport's religious orientation questionnaire and Edwards et al.'s marital instability questionnaire were used to collect information. In addition to descriptive statistics, data analysis was performed with Pearson's correlation coefficient test and regression with SPSS version 26 statistical software.

Findings: The results indicated that there is a negative and significant relationship between the stability of spouses' relationships with external religious orientation ($r=0.398$ and $P<0.023$) and between the stability of spouses' relationships with internal religious orientation. There is a positive and significant ($r=0.613$ and $P<0.014$). Also, the results of the regression analysis showed that the total score of religious orientation could significantly predict 28% of the variance of the stability of spouses' relationships. Also, two factors of religious orientation together could explain 21% of the variance of the stability of spouses' relationships.

Conclusion: It can be said that religious beliefs are related to the stability of spouses' relationships in married and family life, and therapists and officials can take an effective step in strengthening marital and family relationships by including religious programs.

Keywords: Religious Beliefs, Stability of Spouses' Relationships, Couples

نقش اعتقادات مذهبی در پیش‌بینی پایداری روابط

همسران

حسن سراج زاده*

عضو هیئت علمی، گروه مطالعات خانواده، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم، ایران (نویسنده مسئول).

چکیده

هدف: مرور گزارش‌های علمی طی دهه اخیر بیانگر افزایش مشکلات زناشویی و سیر صعودی طلاق در بین زوجین ایرانی است. این پژوهش با هدف پیش‌بینی پایداری روابط همسران براساس اعتقادات مذهبی انجام شد.

مواد و روش‌ها: پژوهش حاضر توصیفی-مقطعی و از نوع مطالعات همبستگی است. تمامی زوجین شهر تهران در سال ۱۴۰۱ جمعیت آماری این پژوهش را تشکیل دادند، که با روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۲۵۰ زوج که مایل به همکاری بودند، به عنوان نمونه انتخاب شدند. برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی آلپورت و پرسشنامه عدم ثبات زناشویی ادواردز و همکاران استفاده شد. تحلیل داده‌ها علاوه بر روش‌های آمار توصیفی با آزمون ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون با نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۶ انجام شد.

یافته‌ها: نتایج حاکی از آن بود که بین پایداری روابط همسران با جهت‌گیری مذهبی بیرونی رابطه منفی و معنادار ($r = -.398$) و درونی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد ($r = .613$) و همچنین، نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که نمره کل جهت‌گیری مذهبی توانست به شکل معناداری ۲۸ درصد واریانس پایداری روابط همسران را پیش‌بینی کند. همچنین، دو عامل جهت‌گیری مذهبی با هم توانستند ۲۱ درصد واریانس پایداری روابط همسران را تبیین کنند.

نتیجه‌گیری: می‌توان گفت باور و عقاید مذهبی با پایداری روابط همسران در زندگی زناشویی و خانوادگی مرتبط می‌باشد و درمانگران و مسئولان می‌توانند با گنجاندن برنامه‌های دینی گامی مؤثر در استحکام روابط زوجی و خانوادگی بردارند.

واژگان کلیدی: عقاید مذهبی، پایداری روابط همسران، زوجین

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۲۶

*نویسنده مسئول h.serajzadeh@isca.ac.ir

مقدمه

پیوند زناشویی پیمان مقدسی است که از طریق آن خانواده تشکیل می‌شود و کم و بیش از ابتدای زندگی انسان در همه زمان‌ها و مکان‌ها در میان اقوام و ملل و جوامع وجود داشته و مورد تأکید بیشتر ادیان بوده است. محققان آن را پیوند مطلوب انسانی دانسته‌اند که به زندگی افراد معنا می‌بخشد (۱). گزارشات علمی موجود نیز به این امر اشاره کرده‌اند که ازدواج موفق موجب می‌شود افراد شادتر و سالم‌تر زندگی کنند (۲). به باور لاورنس^۱ و همکاران (۳) یک سیستم خانوادگی با برقراری پیوند ازدواج آغاز می‌شود و روابط میان زن و مرد تأثیر زیادی بر عملکرد کل خانواده دارد. مرور گزارشات طی دهه اخیر در ایران و سایر کشورها نشان می‌دهد آمارهای مربوط به فروپاشی خانواده و تعارضات زناشویی سیر صعودی داشته است (۴، ۵). پایداری ازدواج^۲ یکی از شاخص‌های زندگی زناشویی است. پایداری ازدواج یک سازه در روابط زناشویی است که به عنوان باقی ماندن قانونی رابطه ازدواج در یک خانواده (عدم وجود انحلال یا طلاق) در طول زمان تعریف می‌شود (۶).

پژوهش‌های فراوانی در خصوص علل پایداری و ناپایداری ازدواج و روابط همسران صورت پذیرفته است و این سؤال برای متخصصان خانواده درمانی و زوج درمانی مطرح بوده است که چگونه برخی از ازدواج‌ها در طول زمان پایدار می‌مانند، شاد و موفق هستند در حالی که بقیه ناشاد بوده یا به طلاق می‌انجامد (۷). ازدواج‌های موفق به سلامت روانی، جسمانی و خانوادگی منجر می‌شود، حال آن‌که ازدواج‌های ناشاد و ناپایدار هم بر بهزیستی افراد تأثیر سوء می‌گذارد و هم هزینه‌های مالی برای جامعه در بردارند (۸).

در این راستا یافته‌ها نشان می‌دهد سبک‌های مختلف همسرگزینی به‌طور معناداری در گروه‌های مختلف زوجین راضی و ناراضی و در جستجوی درمان و متقاضی طلاق متفاوت می‌باشد، در حالی که بیش از ۸۹ درصد زوجین ناراضی از طریق یکی از دو سبک «خواستگاری و ازدواج با رضایت خود و خانواده» و «آشنایی و ازدواج با موافقت خانواده» ازدواج نموده‌اند، بیش از ۴۸ درصد زوجین متقاضی طلاق یکی از دو سبک «خواستگاری و ازدواج اجباری» و «ازدواج علی‌رغم مخالفت خانواده‌ها» و بیش از ۴۳ درصد زوجین در جستجوی درمان نیز یکی از دو سبک «ازدواج با انتخاب خود ولی برای فرار از خانه و آشنایی» و «ازدواج اجباری» را به عنوان سبک همسرگزینی خود گزارش کرده‌اند. تاج‌بخش، رضایی و میرزایی (۹) نیز طی واکاوی ابعاد دین‌داری زوجین درگیر در روابط فرازناشویی نشان دادند که عدم پای‌بندی عملی و اعتقادی به ارزش‌های دینی و مذهبی زوجین مهم‌ترین عامل در گرایش به روابط فرازناشویی بوده است.

از دیگر سو، گزارشات گویای این است که محققان در زمینه پایداری روابط همسران به عوامل متعددی از قبیل کیفیت رابطه والدین و سبک دلبستگی (۱۰)، هوش هیجانی و ساختار شخصیت زوجین (۱۱)، عوامل اجتماعی و رضایت از زندگی زناشویی (۱۲) و ... پرداخته‌اند. با این حال در زمینه نقشی که باور و اعتقادات مذهبی^۳

³ religious beliefs¹ Lawrence² marital stability

آسیب‌های روانی نشان داده‌اند (۱۳). افزون بر این از نتایج بررسی‌های دا-سیلوا^۴ و همکاران (۱۴) چنین استنباط می‌گردد که زوجی که باورها و عقاید مذهبی یکسان دارند و خدمات آموزشی پیش از ازدواج را دریافت کرده‌اند، احتمال بیشتری دارد که در کنار هم بمانند و همسرانی که همراه با هم در مراسم مذهبی و تفریحی شرکت می‌کنند، سطوح بالاتری از شادی و عشق را تجربه می‌کنند. با توجه به جستجوهای انجام شده، تحقیقات گذشته بیشتر بر ناپایداری ازدواج و احتمال طلاق تمرکز داشته‌اند و در جستجوهای پیشینه تحقیق (چه داخلی و چه خارجی) کمتر پژوهشی دیده شد که با رویکرد روانشناسی اسلامی و با دید مثبت به موضوع نگرسته و به دنبال کشف عوامل پایداری ازدواج باشد. لذا با توجه به خلأ پژوهشی در این زمینه و با عنایت به اهمیت مقوله خانواده و ازدواج و حفظ پایداری آن پژوهش حاضر با هدف تعیین رابطه بین اعتقاد مذهبی با پایداری در روابط همسران انجام شد.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر توصیفی-مقطعی و از نوع مطالعات همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی زنان و مردان متأهل ساکن در شهر تهران در ابتدای سال ۱۴۰۱ بود. از بین جامعه مورد پژوهش تعداد ۲۵۰ زوج به عنوان نمونه با روش در دسترس انتخاب شدند. مبنای انتخاب حجم نمونه نوع مطالعه یعنی توصیفی بود. بنا به نظر دلاور (۱۵) در مطالعات توصیفی حداقل نمونه ۱۰۰ نفر کفایت می‌کند. اما در این مطالعه به منظور افزایش توان تعمیم دهی نتایج حجم نمونه برابر با ۲۵۰ زوج در نظر گرفته شد.

در این پژوهش، مطابق با موازین اخلاقی، افراد به‌طور داوطلبانه، پس از توضیح کوتاه و جامعی درباره ماهیت و اهداف پژوهش، نسبت به تکمیل پرسشنامه‌ها اعلام آمادگی کردند. به افراد اطمینان داده شد که هیچ‌گونه اطلاعات خصوصی و خانوادگی از آن‌ها اخذ نخواهد شد و در هر مرحله از پاسخ‌گویی به سئوالات چنانچه مایل به ادامه همکاری نبودند، می‌توانند از روند پژوهش خارج شوند. گردآوری اطلاعات با کمک پرسشنامه‌های زیر انجام شد:

پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی^۴: این ابزار خودگزارش‌دهی توسط آلپورت^۵ به منظور سنجش جهت‌گیری مذهبی تدوین یافته است و دارای ۲۰ سؤال است که ۱۱ سؤال اول آن جهت‌گیری مذهبی بیرونی و ۹ سؤال بعدی آن، جهت‌گیری مذهبی درونی را ارزیابی می‌کنند. فیگن^۶ در سال ۱۹۶۳ یک نسخه ۲۱ سئوالی براساس مقیاس آلپورت تهیه نمود و تمام عبارات پرسشنامه وی را در آن به کار برد. وی یک سؤال دیگر به پرسشنامه اصلی افزود. این سؤال همبستگی بالای ۰/۶۱ با جهت‌گیری مذهبی بیرونی داشت. نمره گذاری سئوالات این ابزار در طیف لیکرت ۴ درجه‌ای (گزینه کاملاً مخالفم نمره ۱ تا کاملاً موافقم نمره ۴) انجام می‌شود و کسب نمره بالاتر در این ابزار در هر عامل به معنای جهت‌گیری مذهبی در آن

می‌تواند در این عرصه داشته باشد، مطالعات بسیار اندکی انجام گرفته و کمبود پژوهش مشهود است.

این در حالی است که در آیات و روایات گوناگون در مورد ازدواج و استحکام رابطه زناشویی سخن به میان آمده است. خداوند متعال در آیه ۸ سوره مؤمنون «وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ» و آیه ۳۲ سوره معراج «وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ» زمانی که صفات مؤمنان را بیان می‌کند یکی از صفات آنان را پای‌بندی به تعهدات زندگی بر شمرده که یکی از تعهدات، وفادار ماندن به همسران در رابطه است. در آیه ۱۷۷ سوره بقره «لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفَى الرِّقَابَ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ» نیز کسی را نیکوکار می‌داند که به عهد خود وفادار بماند و در سوره اسراء آیه ۳۴ «وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا» بیانگر این واقعیت است که از تعهدات و وعده‌ها در روز قیامت سؤال می‌شود.

نکته قابل توجه این است که دین اسلام تأکید فراوانی بر استحکام ازدواج دارد، به گونه‌ای که به گفته پیامبر اکرم ص ما بُنِيَ بِنَاءُ فِي الْإِسْلَامِ أَحَبُّ إِلَيَّ اللَّهُ تَعَالَىٰ مِنَ التَّرْوِيجِ (ابن بابویه، ۱۴۱۳ق)، هیچ بنایی در نزد خداوند متعال پسندیده‌تر از ازدواج نیست. همچنان که قرآن کریم می‌فرماید: «وَ اتَّكِحُوا الْآيَامِي مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَانِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ» (سوره نور، آیه ۳۲) یسران و دختران بی‌همسر و غلامان و کنیزان شایسته (ازدواج) خود را همسر دهید. اگر تنگدست باشند، خداوند از فضل خود بی‌نیازشان می‌گرداند و خداوند، گشایش‌گر داناست. شاید بتوان از آیه «فَاتَّكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعًا» (سوره نساء، آیه ۳) این نکته را فهمید که ازدواج نکردن برای همیشه، کار شایسته و خوبی نیست؛ پس لااقل یک همسر یا کنیز لازم است. همچنان که معلوم می‌شود که در اسلام مجرد زندگی کردن مذمت شده و ازدواج دارای اهمیت زیادی می‌باشد به طوری که تأکید قرآن در ضرورت ازدواج، به گونه‌ای است که سفارش شده است، اگر کسی مجرد است و نمی‌تواند با زنان آزاده ازدواج کند، با کنیزان ازدواج کند. «وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلاً أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ قَبَائِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ» (سوره نساء، آیه ۲۵).

به رغم این که برخی محققان و نظریه‌پردازان مانند فروید^۱ و ایس^۲، مذهب را با بیماری روانی مرتبط دانسته‌اند، مطالعات انجام گرفته در دهه اخیر با تمایز قائل شدن میان مذهبی که زندگی سالم را به انسان عرضه می‌کند و دیگر مذاهب، نقش مؤثر و جایگاه ویژه در قلمرو بهداشت روانی و نیز کارایی آن را در درمان نشانگان

⁴ Extrinsic-Intrinsic Religious Orientation

⁵ Allport

⁶ Fegin

¹ Freud

² Ellis

³ Da Silva

همگرایی پرسشنامه با پرسشنامه صمیمیت زناشویی با کاروزی برابر با ضریب همبستگی 0.53 - بوده است (به نقل از رضایی فر، سپاه منصور، کوچک انتظاری و کوشکی، ۱۳۹۸). در مطالعه صابری و همکاران نیز ضریب آلفای کرونباخ این ابزار برابر با 0.78 محاسبه شده است.

به منظور تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار)، و آمار استنباطی شامل ضریب همبستگی و رگرسیون چندمتغیره با روش ورود همزمان با رعایت پیش فرض‌های آماری در نظریه‌های رگرسیون استفاده شد. تمامی تحلیل‌ها نیز با کمک نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۶ انجام و سطح معناداری 0.05 در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

در جدول شماره ۱ میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش در بین افراد نمونه ارائه شده است. با توجه به نتایج مشاهده می‌شود که میانگین نمره کل پایداری روابط همسران در بین افراد مشارکت کننده در پژوهش برابر با $96/47$ (و $11/64$)، میانگین نمره جهت‌گیری مذهبی درونی برابر با $67/82$ (و $5/04$) و میانگین نمره جهت‌گیری مذهبی بیرونی برابر با $73/16$ (و $8/56$) می‌باشد.

جدول ۱- آماره‌های توصیفی و بررسی طبیعی بودن توزیع نمره‌های متغیرهای پژوهش

متغیر پژوهش	M ± SD	کجی	کشیدگی	آزمون K-S	سطح معناداری
پایداری روابط همسران	$96/47 \pm 11/64$	$0/271$	$-1/904$	$1/078$	$0/319$
جهت‌گیری مذهبی درونی	$67/82 \pm 5/04$	$0/147$	$-1/563$	$0/512$	$0/255$
جهت‌گیری مذهبی بیرونی	$73/16 \pm 8/56$	$0/215$	$-1/478$	$1/267$	$0/511$

استفاده شد، که چون مقدار آن بین $1/5$ تا $2/5$ بود نسبت به برقراری این مفروضه نیز اطمینان حاصل شد. به علاوه، عدم هم‌خطی چندگانه از طریق عامل تورم واریانس بررسی شد که با توجه به این که هیچ یک از مقادیر مربوط به شاخص ضریب تحمل^۶ کمتر از 0.1 و هیچ یک از مقادیر مربوط به عامل تورم واریانس^۷ بیشتر از 10 نیست، براین اساس می‌توان نسبت به مفروضه عدم هم‌خطی نیز اطمینان حاصل کرد. با توجه به تأیید شدن این پیش فرض‌ها می‌توان از روش همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه به روش ورود همزمان استفاده کرد.

عامل می‌باشد. در مطالعه آلپورت، همبستگی سئوالات جهت‌گیری مذهبی بیرونی با درونی 0.21 - بود. جان بزرگی ضریب آلفای کرونباخ 0.74 و مختاری و همکاران ضریب آلفای کرونباخ 0.71 را برای این ابزار گزارش کرده‌اند (۱۶). در مطالعه باقری‌نژاد، خیر، کاظمی و سامانی (۱۷) نیز ضریب آلفای کرونباخ جهت‌گیری مذهبی بیرونی برابر با 0.70 و جهت‌گیری مذهبی درونی برابر با 0.68 محاسبه شده است.

پرسشنامه عدم ثبات زناشویی^۱: این ابزار خودگزارش‌دهی توسط ادواردز^۲ و همکاران در سال ۱۹۸۷ به منظور سنجش پایداری ازدواج در روابط همسران تدوین یافته است. پرسشنامه از دو قسمت تشکیل شده است. نمره گذاری بخش اول پرسشنامه به این صورت است که پاسخ بله نمره ۱ و پاسخ خیر نمره صفر می‌گیرند؛ در قسمت دوم هم در طیف لیکرت ۴ درجه‌ای (گزینه همیشه نمره ۴ تا هرگز نمره ۱) نمره گذاری می‌شود. نمره پایین در این پرسشنامه به معنای پایداری بیشتر در ازدواج و زندگی زناشویی است. برای بررسی پایایی از همسانی درونی استفاده شده که ضریب آلفای کرونباخ 0.74 به دست آمده است. همچنین، قزلسفلو و هاشمی روایی افتراقی پرسشنامه را با پرسشنامه سازگاری زناشویی اسپانسر برابر با ضریب همبستگی 0.56 - گزارش کرده‌اند. همچنین، روایی

برای بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون کلموگراف-اسمیرنوف^۳ و شاخص‌های کجی و کشیدگی^۴ استفاده شد. نتایج آزمون کلموگراف-اسمیرنوف برای متغیرهای پایداری روابط همسران ($K-S=1/078$ و $P>0/319$)، جهت‌گیری مذهبی درونی ($K-S=0/512$ و $P>0/255$) و جهت‌گیری مذهبی بیرونی ($K-S=1/267$ و $P>0/511$) غیرمعنادار بود ($P>0/05$)، که نشان دهنده نرمال بودن توزیع داده‌ها بود. همچنین، مقادیر شاخص‌های کجی و کشیدگی برای متغیرهای پژوهش در رنج مطلوب قرار داشت ($+2$ تا -2). بنابراین نرمال بودن توزیع داده‌ها اثبات شد. برای تعیین استقلال خطاها از آزمون دوربین-واتسون^۵

جدول ۲- ماتریس ضرایب همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش

متغیر پژوهش	۱	۲	۳
۱- پایداری روابط همسران	۱		
۲- جهت‌گیری مذهبی بیرونی	$0/398^{***}$	۱	
۳- جهت‌گیری مذهبی درونی	$0/613^{***}$	$0/511^{***}$	۱
$P<0/05^{***}$			

⁵ Durbin Watson Test

⁶ Tolerance

⁷ variance inflation factor

¹ Marital Instability Index

² Edwards

³ Kolmogorov-Smirnov Test

⁴ skewness & kurtosis

جهت‌گیری مذهبی نشان داد که این متغیر توانسته است به شکل معناداری ۲۸ درصد از واریانس پایداری روابط همسران را پیش بینی کند ($P < .001$, $R^2 = .028$, $F = 25/54$, $\beta = .0142$). جدول شماره ۵ نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه همزمان برای پیش بینی پایداری روابط همسران براساس جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی را نشان می‌دهد. نتایج حاکی از آن است که به ترتیب جهت‌گیری مذهبی درونی ($\beta = .0113$ و $P < .008$) و جهت‌گیری مذهبی بیرونی ($\beta = -.087$ و $P < .015$) توانستند به شکل معناداری ۲۱ درصد واریانس پایداری روابط همسران را پیش بینی کنند ($R^2 = .021$, $F = 16/27$).

نتایج بررسی همبستگی پیرسون در جدول شماره ۲ نشان داد که پایداری روابط همسران با جهت‌گیری مذهبی بیرونی رابطه منفی و معناداری داشت ($P < .023$ و $r = -.398$). همچنین، نتایج این جدول (شماره ۲) نشان داد که بین پایداری روابط همسران با جهت‌گیری مذهبی درونی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد ($P < .014$ و $r = .613$). با توجه به مندرجات جدول شماره ۳، نتایج تحلیل واریانس یکراهه نشان داد که کل مدل رگرسیون برای پیش بینی پایداری روابط همسران براساس نمره جهت‌گیری مذهبی معنادار است ($P < .001$). همچنین، نتایج تحلیل رگرسیون (جدول شماره ۴) برای پیش بینی پایداری روابط همسران براساس نمره کل

جدول ۳- تحلیل واریانس یکراهه جهت بررسی معناداری کل مدل رگرسیون برای پیش بینی پایداری روابط همسران براساس جهت‌گیری مذهبی

منبع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	سطح معناداری
رگرسیون	۱۹۶۲۲/۹۷	۱	۱۹۶۲۲/۹۷	۰/۰۰۱*
باقی مانده	۸۹۱۰۹/۹۷	۲۴۸	۷۶۸/۱۸	
کل	۱۰۸۷۳۲/۹۵	۲۴۹		

$P < .001$ *

جدول ۴- نتایج پیش‌بینی پایداری روابط همسران براساس نمره کل جهت‌گیری مذهبی

متغیر پیش‌بین	بتا	t	P	F	ضریب تعیین	ضریب تعیین اصلاح شده
جهت‌گیری مذهبی (کل)	۰/۱۴۲	۱/۰۵	۰/۰۰۱	۲۵/۵۴	۰/۲۸	۰/۲۶

جدول ۵- نتایج پیش‌بینی پایداری روابط همسران براساس جهت‌گیری مذهبی درونی/بیرونی

متغیر پیش‌بین	بتا	t	P	F	ضریب تعیین	ضریب تعیین اصلاح شده
جهت‌گیری مذهبی بیرونی	-۰/۰۸۷	-۱۱/۲۴	۰/۰۱۵	۱۶/۲۷	۰/۲۱	۰/۱۸
جهت‌گیری مذهبی درونی	۰/۱۱۳	۹/۶۷	۰/۰۰۸			

نتیجه‌گیری

همکاران (۱۲)، یو، وایو، وانگ و وانگ^۱ (۱۸) و آدامسیک، کاپتیلو-پانسی و اسزیگسکی^۲ (۱۹) همسو می‌باشد. محمدی زیدی و همکاران (۲۰) همسو با یافته فوق در مطالعه خود نشان دادند که سلامت معنوی و عقاید مذهبی با ارتقای عملکرد روانی و رفتاری افراد همبستگی دارد. همچنین، یافته وحدانی اسدی و همکاران (۱۶) مبنی بر نقش مثبت گرایش‌های مذهبی بر رفتار اجتماعی و شهروندی مناسب در راستای یافته حاضر است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که اسلام با آموزه‌های اعتقادی، اخلاقی و فقهی مدلی را برای روابط همسران مطرح می‌کند که با آگاهی و رعایت این آموزه‌ها از طرف همسران، ارتباط سازنده متقابل بین آن‌ها بیشتر برقرار می‌شود. اصل و اساس اسلام توحید و یگانگی خداوند متعال است. اعتقاد به یگانگی و قدرت بی‌نهایت و اراده مؤثر او که فوق همه اراده‌ها است به یکپارچگی و انسجام شخصیت

این پژوهش با هدف پیش‌بینی پایداری روابط همسران براساس اعتقادات مذهبی انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد که بین پایداری روابط همسران با جهت‌گیری مذهبی بیرونی رابطه منفی و معنادار و بین پایداری روابط همسران با جهت‌گیری مذهبی درونی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که نمره کل جهت‌گیری مذهبی توانست به شکل معناداری ۲۸ درصد واریانس پایداری روابط همسران را پیش بینی کند. همچنین، دو عامل جهت‌گیری مذهبی با هم توانستند ۲۱ درصد واریانس پایداری روابط همسران را تبیین کنند. یافته حاضر به شکل غیرمستقیم با نتایج برخی از مطالعات پیشین مانند باقری‌نژاد و همکاران (۱۷)، تاج‌بخش و همکاران (۹)، شریعتی کمال‌آبادی و

2 Adamczyk, Capetillo-Ponce & Szczygielski

1 Yu, Wu, Wang & Wang

باشد. ارتباط سازنده متقابل نشان از وحدت زوجین در تعامل با همدیگر دارد. زن و شوهر با کمک همدیگر برای رفع مشکلات و عیب پوشی همدیگر تلاش دارند به سرزنش یا تحقیر و ملامت یکدیگر نپردازند، از هم گلیایه و شکایت نمی‌کنند و در تعامل با همدیگر برای حل مسائل مشارکت دارند و اسلام تعبیر زیبایی از این نوع تعامل زوجین دارد. به نظر می‌رسد تعبیر اسلام از این تعامل، لباس بودن زوجین برای همدیگر است (سوره بقره، آیه ۱۸۷). باور به اعتقادات دینی و رعایت آموزه‌های اخلاقی اسلام به زوجین کمک می‌کند که در روابط زناشویی خود چنین تعاملی را داشته باشند. با این وصف اعتقاد مذهبی توان استحکام بخشی به روابط همسران را دارد.

این مطالعه نیز با محدودیت‌هایی همراه بود. در استفاده از نتایج این مطالعه باید دقت داشت که یافته‌های این مطالعه، محدود به زوجین شهر تهران بوده است. بنابراین در تعمیم نتایج به سایر افراد جامعه به ویژه زنان و مردان متأهل و یا مطلقه و در شرف ازدواج در دیگر شهرها باید محتاطانه عمل کرد. مطالعه حاضر از نوع مطالعات همبستگی و توصیفی بوده است، لذا روابط به دست آمده را نمی‌توان به عنوان روابط علت و معلولی تفسیر و تعبیر کرد. این مطالعه می‌توانست هم به صورت کمی و هم به صورت کیفی (مطالعه ترکیبی) انجام شود اما به دلیل نبود شرایط مصاحبه و فرصت زمانی محدود، این امکان در مطالعه حاضر مهیا نبود. دیگر محدودیت مطالعه حاضر مربوط به شیوه گردآوری اطلاعات یعنی با استفاده از ابزارهای کمی و خودگزارش‌دهی می‌باشد. با توجه به این امر که استفاده از پرسشنامه به شکل ذاتی با خطاهایی از جمله تحت تأثیر شخصیت فرد پاسخ دهنده و تحریفات شناختی و دیگر کاستی‌ها مانند کاهش دقت به دلایل مختلف قرار می‌گیرد، لذا نتایج حاصله از دقت بالا برخوردار نیستند.

برای تعمیم‌پذیری بیشتر نتایج پیشنهاد می‌گردد پژوهشگران چنین مطالعاتی را در سایر شهرها و دیگر افراد جامعه تکرار کنند تا شواهدی از روابط به دست آمده فراهم شود. پیشنهاد می‌شود که پژوهش حاضر در قالب تدوین مدل پایداری روابط همسران به تفکیک جنسیت (زن و مرد) و با توجه به متغیرهای خانوادگی، شخصیتی، اجتماعی و شناختی و عاطفی و دینی-اسلامی مورد بررسی و مقایسه قرار گیرد. همچنین، استفاده از مطالعات طولی و سایر روش‌های تحقیق (ترکیبی شامل کمی و کیفی) می‌تواند برای بررسی این مطالعه سودمندتر باشد. لذا پیشنهاد می‌گردد با استفاده از یک مطالعه کیفی (مطالعات تجربه زیسته و پدیدارشناسی توصیفی) به بررسی عوامل مؤثر بر پایداری روابط همسران پرداخته شود.

References

1. Asghari, Farhad; Sayadi, Ali and Inteziri, Marjan. (1400). Evaluating the effectiveness of the program to create stable family ties and emotion-focused therapy on resilience, purity and cognitive regulation of emotions in conflicted couples. Journal

زوجین کمک می‌کند. وقتی همسری معتقد باشد به این که تمام رویدادها و حوادث از سوی خداوند است (آیات ۲۲ و ۲۳ سوره حدید و آیه ۷۸ سوره نساء)، رزق به دست او است (آیه ۳۷ سوره آل عمران و آیه ۳۸ سوره نور)، مصلحت و خیر امور توسط او رقم می‌خورد (آیه ۲۱۶ سوره بقره)، در برابر بسیاری از حوادث زندگی که موجب فشارهای روانی شده، مانع از برقراری ارتباط سازنده متقابل می‌شود، مقاومت می‌کند و با توکل بر خداوند صبوری، مدارا، بخشش، تقوا ورزیدن، قناعت ورزی، رعایت حقوق متقابل همدیگر و تدبیر صحیح برای حل مشکلات اقدام می‌کند و به سرزنش و مقصر دانستن دیگری یا جلوگیری از ارتباط برقرار کردن نمی‌پردازد.

برای مثال، اسلام دستور مهر و محبت به زوجین می‌دهد و بیان می‌دارد که با همسران خود مهربان باشید و دل‌هایشان را شاد کنید تا با شما زندگی کنند. آنان را به کاری مجبور نسازید، خشم آن‌ها را برانانگیزید. برای اسلام مهم است که زوجین ادراک متقابل از همدیگر داشته باشند، از این رو بیان می‌کند که هیچ کس از شما ایمان نیاورده است تا هنگامی که آن چیزی را برای برادرش دوست بدارد که برای خودش دوست دارد. دوست داشتن امری برای فرد مقابل از زاویه دید شخص، سبب می‌شود که ادراک متقابل حاصل شده و همین امر عاملی برای افزایش الگوهای ارتباطی سازنده و مثبت میان زوجین و تداوم و پایداری روابط میان همسران خواهد بود.

همچنین می‌توان بیان نمود که اعتقادات مذهبی و باورهای دین اسلام به زندگی و جزئیات آن معنا و مفهوم می‌بخشد، از این رو زندگی و عناصر مربوط به آن رنگ تقدس و دینی به خود می‌گیرد. برای مثال، ازدواج در فرهنگ دینی فقط ارضای تمایلات جنسی و غریزی نیست بلکه عبادتی است که در پرتو آن انسان به تعالی و قرب الهی نائل خواهد شد. آنچه در قرآن و روایات از این عبادت نقل شده حکایت از آن دارد که ازدواج یکی از آیات الهی است (سوره روم آیه ۲۱)، که خداوند سکونت انسان را در آن قرار داده، خود مؤدت را بین زوجین برقرار نموده و تا جایی این عبادت را متعالی می‌شمارد که حتی ارزش و فضیلت نماز که ستون دین معرفی شده، به وسیله ازدواج افزایش می‌یابد. از سوی دیگر، التزام عملی به وظایف دینی و اخلاقی از سوی زوجین پای‌بند به مذهب می‌تواند در چگونگی الگوی ارتباطی آن‌ها و تداوم این رابطه تأثیر مهمی داشته باشد. بدین صورت که زوجین مؤمن خود را موظف به انجام دستورات دینی و اخلاقی دانسته و اعتقاد دارند که در صورت انجام دادن تکالیف‌شان به خدای خویش نزدیک‌تر شده، رحمت او را به سمت خود جذب می‌کنند و در صورت انجام ندادن و سرکشی کردن از وظایف‌شان از خدای خویش دور شده، زمینه غضب او را فراهم می‌سازند.

در تبیین کلی می‌توان گفت در صورتی که زوجین پای‌بند به مذهب باشند احتمالاً الگوی ارتباطی بین آن‌ها سازنده متقابل خواهد بود و در صورتی که زوجین پای‌بند به مذهب نباشند احتمال اینکه الگوی ارتباطی بین آن‌ها سازنده متقابل باشد، خیلی کمتر است و بیشتر احتمال دارد که الگوی ارتباطی بین آن‌ها توقع/کناره‌گیری یا اجتنابی متقابل باشد. بنابراین وقتی پای‌بندی مذهبی پایین باشد احتمال بیشتری وجود دارد که الگوی ارتباطی بین زوجین توقع/کناره‌گیر،

- Analyzing the dimensions of religiosity of couples involved in extramarital relationships: a qualitative study. *Journal of Islam and Psychological Research*, 14(2), 116-93.
10. Badenes-Ribera, L., Fabris, M. A., Gastaldi, F. G. M., Prino, L. E., & Longobardi, C. (2019). Parent and peer attachment as predictors of Facebook addiction symptoms in different developmental stages (early adolescents and adolescents). *Addictive behaviors*, 95, 226-232.
 11. Expósito, F., Alonso-Ferres, M., & Valor-Segura, I. (2019). Couple conflict-facing responses from a gender perspective: Emotional intelligence as a differential pattern. *Psychosocial Intervention*, 28(3), 147-156.
 12. Shariati Kamalabadi, Mohsen; Esmaili, Reza and Hijazi, Seyednaser. (1400). Development of marriage stability model based on social factors and marital satisfaction in student marriages and ranking of these factors. *Journal of Social Psychology*, 9(61), 103-91.
 13. Chen, X., Zhang, S. X., Jahanshahi, A. A., Alvarez-Risco, A., Dai, H., Li, J., & Ibarra, V. G. (2020). Belief in a COVID-19 conspiracy theory as a predictor of mental health and well-being of health care workers in Ecuador: Cross-sectional survey study. *JMIR public health and surveillance*, 6(3), e20737.
 14. Da Silva, A. G., Miranda, D. M., Diaz, A. P., Teles, A. L. S., Malloy-Diniz, L. F., & Palha, A. P. (2020). Mental health: why it still matters in the midst of a pandemic. *Brazilian journal of psychiatry*, 42, 229-231.
 15. Delaware, Ali. (2017). *Research method in educational sciences and psychology*. Tehran: Savalan Publishing.
 16. Vahadani Asadi, Mohammad Reza; Tanhani Rashvanlu, Farhad; Rouhani, Zahra and Mahdian, Hossein. (2013). The of Family Counseling and Psychotherapy, 11(2), 133-174.
 2. Kuzelewska, E. (2019). Same-Sex Marriage—A Happy Ending Story? The Effectiveness of Referendum on Same-Sex Marriage in Europe. *Białostockie Studia Prawnicze*, 1(24), 13-27.
 3. Lawrence, E. M., Rogers, R. G., Zajacova, A., & Wadsworth, T. (2019). Marital happiness, marital status, health, and longevity. *Journal of Happiness Studies*, 20(5), 1561-1539.
 4. Khojaste Mehr, Reza; Bahmani, Abu Talib; Soudani, Mansour and Abbaspour, Zabih Elah. (2019). Explaining the formation process of divorce: a qualitative study. *Journal of Psychological Achievement*, 27(1), 23-46.
 5. Fouladiyan, Majid and Shujaei Ghale Ni, Mina. (2019). Sociological study of divorce processes. *Journal of Family Studies*, 16(62), 257-231.
 6. Bredtmann, J., & Vonnahme, C. (2019). Less money after divorce—how the 2008 alimony reform in Germany affected spouses' labor supply, leisure and marital stability. *Review of Economics of the Household*, 17, 1191-1223.
 7. Zamani, Seyedah Tayyeh and Isa Nejad, Omid. (1400). Meta-analysis of Iranian studies on the effect of couple therapy and family therapy in reducing divorce of couples on the verge of divorce during the years 2018-2019. *Journal of Family Counseling and Psychotherapy*, 11(2), 25-66.
 8. Saberi, Mohammad Hossein; Tuzande Jani, Hassan; Samari, Ali Akbar and Nejat, Hamid. (2018). Prediction of marriage stability based on marital compatibility and sexual self-expression with the mediation of emotional intelligence. *Journal of Clinical and Counseling Psychology Research*, 9(2), 56-70.
 9. Taj Bakhsh, Gholamreza; Ramezani, Reza and Mirzaei, Maryam. (2017).

predictive role of personality factors, self-esteem and religious orientation in organizational citizenship behavior. *Journal of Knowledge and Research in Applied Psychology*, 15(1), 122-129.

17. Bagherinejad, Fahima; No, Muhammad; Kazemi, Sultanali and Samani, Siamak. (2019). Investigating the mediating role of locus of control on religious orientation and social anxiety in high school students. *Journal of Psychological Methods and Models*, 11(42), 88-98.

18. Yu, Y., Wu, D., Wang, J. M., & Wang, Y. C. (2020). Dark personality, marital quality, and marital instability of Chinese couples: An actor-partner interdependence mediation model. *Personality and Individual Differences*, 154, 109689.

19. Adamczyk, G., Capetillo-Ponce, J., & Szczygielski, D. (2020). Compulsive buying in Poland. An empirical study of people married or in a stable relationship. *Journal of Consumer Policy*, 43, 593-610.

20. Mohammadi Zaidi, Isa; Mohammadi Zaidi, Banafsheh and Morshedi, Hadi. (1400). The relationship between spiritual health and religious beliefs with preventive action against covid-19: application of the theory of planned behavior. *Journal of Religion and Health*, 9(1), 1-14